

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТО ЗАСЕДАНИЕ

София, сряда, 17 октомври 1990 г.

(Открито в 15 ч. и 20 мин.)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ (*Звни*): Откривам заседанието. Присъствуват 346 души. Отсъствуват 54. Имаме необходимия кворум и можем да започнем нашата работа. Дневният ред ви е раздаден. Моля, които са съгласни с предложения дневен ред, да гласуват. По дневния ред ли искате думата?

ГЕОРГИ ПЕТРОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги народни представители! Преди известно време аз внесох един законопроект във Великото Народно събрание за изменение на Указа за раждаемостта. Този законопроект се намира твърде далеч - около 36-то, 37-мо място. Ние знаем, че жените - майките бяха най-скромни в своите изисквания в предизборната борба, обаче те при тези нови условия и при тези нови цени трудно могат да се справят, особено тези, 740 000 деца, които са с един родител и които получават издръжка от разведени родители. Тези родители в момента много трудно могат да се издържат. Ето защо аз моля този законопроект да бъде изведен напред и да бъде разгледан от Законодателната комисия. В него аз съм предложил детските надбавки да станат по 80 лв., т.е. толкова, колкото обеща и БСП в предизборните си обещания. Нека те изпълнят поне едно свое обещание от предизборната борба.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Ще се вземе под внимание за изтегляне на този законопроект.

Подлагам на гласуване дневния ред.

По дневния ред ли искате думата? Заповядайте.

ВЛАДИСЛАВ ДАСКАЛОВ: Господин председателю, дами и господа! Народното събрание бе упълномощило Законодателната комисия да излезе със становище пред събранието по въпроса за предложенията и във връзка с изменението на Закона за политическите партии. Аз моля тази точка да влезе в дневния ред и председателят на Законодателната комисия да докладва за развитието в Законодателната комисия, за да прецени Народното събрание в състоянието ли е да чака още и въобще какво е състоянието в Законодателната комисия по законопроекта.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Да, взех под внимание. Кажете Вие.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми господа народни представители! Взимам думата, за да направя реплика и да изразя недоволство по въпроса на Комисията за досиетата, на която съм председател. Вие си спомняте онова бурно заседание на Великото Народно събрание, на което много народни представители се изказаха за необходимостта от създаване на анкетна комисия на Великото Народно събрание за досиетата.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Нека да приемем дневния ред. По дневния ред ли предлагате точката?

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Аз искам да изразя известен протест, че се спъва работата на тази комисия, затова така започвам. Реплика ли ще бъде, по дневния ред ли ще бъде, но искам да кажа няколко думи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господин Тамбуев, нека да приемем дневния ред и допълнително ще Ви дам думата за комисиите, тъй като за тях се поставят различни въпроси.

ГЕОРГИ ТАМБУЕВ: Добре, благодаря, но след това искам думата, за да кажа някои работи.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Нека най-напред се приеме дневният ред, а след това имаме възможност да разискваме.

СТЕФАН НЕШЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги! Преди десетина дни ни беше раздаден един план за работата на Народното събрание във връзка с приемане на законопроекти до 15 октомври. Днес е 17 октомври и нито една точка от заложения план до 15 октомври не сме изпълнили. Моля на Вашето внимание и на вниманието на Бюрото на Великото Народно събрание да не правим планове, които не изпълняваме.

Благодаря ви за вниманието.

ПЛАМЕН ДАРАКЧИЕВ: Уважаеми председателю! Аз имам една молба относно дневния ред. В точка 2 е заложено разглеждане на законопроектите за изменение на Конституцията, един от които е свързан с отмяната на монопола, държавния монопол върху радиото и телевизията. Молбата ми е да бъде оттеглен този законопроект от днешния дневен ред, поради някои съображения, които споделям с колегите от Комисията за радио и телевизия. Едно от тях е много важното съображение, че в момента се подготвя закон за радиото и телевизията и тяхната молба (може би след малко и г-н Папазов ще поиска думата) е да се изчака малко, докато законопроектът бъде готов и непосредствено след разглеждането на законопроекта за отмяна на държавния монопол, да бъде разгледан веднага след това и законопроектът за радиото и телевизията. Имам предвид и някои други съображения - това, че в момента Комитетът по информатика и съобщения е пълен монополист по отношение на тази

дейност и има реална опасност при отмяната на монопола от бързи покупки на честоти, от бързо устройване на радиостанции и телевизионни станции, а доколкото знам комисията все пак има предвид някои положения...

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Може ли в хода на дискусията по тази точка да вземете думата.

ПЛАМЕН ДАРАКЧИЕВ: Да, но молбата ми е да се снесе от дневния ред за днес.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имате думата, господин Радославов.

СТЕФАН РАДОСЛАВОВ: Предлагам в дневния ред за петъчното заседание да се предостави на нашето внимание Законът за амнистията. Спомняте си, че с голямо въодушевление Великото Народно събрание прие една декларация към политемигрантите и към икономическите емигранти на България. Оттогава насетне този ентузиазъм по необясними за мен причини спадна и като че ли се забрави предложението на г-н Баталов и Законът за амнистията, внесен от БЗНС "Никола Петков", доколкото зная аз, и не виждам причина той да бъде разгледан, тъй като един Закон за амнистията не е чак толкова труден и не изисква особени дебати.

Предлагам на председателя да го има предвид и да го включи в най-близкия ден на пленарно заседание. Въобще предлагам да имаме резервен дневен ред, тъй като, както чета трета точка на днешния дневен ред, ние нямаме готовност за дебати по програмата на правителството. В такива случаи трябва да имаме подготвени малки законопроекти като този, за да могат да се отхвърлят един по един и да се взимат крайни решения.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Благодаря. Мога да ви кажа, че комисията е напреднала, доколкото знам, с подготовката на този закон и вероятно още в хода на тази седмица ще го представи.

Подлагам за гласуване дневния ред.

Които са съгласни с него, моля да гласуват. Включвам и тази допълнителна точка - председателят на Законодателната комисия да каже какво е състоянието на деполитизацията и да каже кога и как ще се представи пред нас.

Има ли против? Седем души са против. Въздържали се? Десет души са въздържали се. Дневният ред се приема.

Давам думата по първа точка на Митрополит Панкратий.

МИТРОПОЛИТ ПАНКРАТИЙ: Уважаеми господин председателю, уважаеми госпожи и господа народни представители! Почтително ви моля да изслушате кратко съобщение за хода на работата на Мандатната комисия при Ве-

4 VII Велико Народно събрание

ликото Народно събрание. Както ви е известно, Мандатната комисия бе избрана от Великото Народно събрание на 17 юли 1990 г. Първото ѝ заседание бе проведено на 24 юли 1990 г. Бяха изслушани конкретни предложения от членовете на Мандатната комисия за организация на дейността на комисията. Набелязани бяха основните принципи за дейността ѝ, а именно:

- законност;
- обективност;
- принципност.

Прието беше предложение освен документите, предоставени от Централната изборителна комисия и Великото Народно събрание над 700 страници, да бъдат предмет на преглеждане и протоколите на секциите, изборителни комисии на едномандатните изборителни райони от цялата страна в обем над 60 000 страници, или предмет на работата на Мандатната комисия е документация в общ обем над 130 000 страници.

В поредни заседания бяха изслушвани подробни информации от Централната изборителна комисия, Българското сдружение за честни избори, Гражданска инициатива за свободни и демократични избори, Министерския съвет, Стопанско обединение "Информационно обслужване". Големият обем на работа наложи Мандатната комисия да приеме оптимална организационна форма за работа, а именно: образувани бяха 10 работни групи с координатори, всяка от които обхваща по три изборителни региона, съответстващи на многомандатните изборителни райони.

След изслушване на информации от посочените органи по-горе, Мандатната комисия пристъпи към избор на Комисия по приемане на документите, жалбите и сигналите, изпратени директно до Великото Народно събрание.

В същото заседание беше обсъдена подготвената от специално натоварената комисия методика за работата на работните групи, както и критериите за значимост и оценка на евентуалните закононарушения, а така също и порядъкът за предаване и работа с документите от изградените работни групи.

Ръководството на комисията ползува случая да подчертае пред Великото Народно събрание, а чрез него и пред цялата общественост чувството на отговорност и задълбоченост в дейността на всички работни групи и на членовете им към проучването, анализа и изводите от проверката на документите. В Мандатната комисия се провеждат дискусии със стремеж да се преодоляват партийните пристрастия. Дискусиите са насочени към конструктивен дух, като се оценяват обективните факти от гледна точка на закона. Сега Мандатната комисия е в процес на изслушване на работните групи, които имат готовност да докладват писмено резултатите от извършените проверки.

Бихме могли да обърнем вниманието върху два, три факта, а именно: все още има народни представители, които не са попълнили декларация за приходите и разходите по време на предизборната кампания. На всяко заседание на Мандатната комисия се разглеждат и решават заедно с организационните въпроси, още и проблемни въпроси. Приета е структурата на общия доклад, който ще бъде изнесен пред почитаемото Велико Народно събрание. Ръководството на Мандатната комисия взаимодействува много добре с ръководството на Великото Народно събрание, което й осигури условия за работа, а така също и с компетентни и усърдни в работата си постоянни сътрудници.

Мандатната комисия си е поставила задача да представи своя окончателен доклад пред Великото Народно събрание по възможност до края на настоящия месец. Ще бъдат представени също и предложения за усъвършенствуване на съответните нормативни актове, свързани с провеждането на избори.

Утре, четвъртък, в 9,00 часа в зала "Запад" Мандатната комисия ще проведе поредно заседание. Ползвам случая учтиво да помоля всички членове на Мандатната комисия да се явят на заседание и вземат участие в него. Ще бъдат разглеждани важни въпроси от нашата работа - от работата на Мандатната комисия, с оглед приближаването към нейния край.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли нужда от коментар? Няма. Обяснението е ясно.

Преминаваме към т.2-

Законопроект за изменение на Конституцията на Народна република България.

Както знаете, четирите постъпили законопроекта за внасяне на изменения в Конституцията на НРБ са обсъдени на съвместно заседание на Законодателната комисия и на Комисията по изработване на проект за нова Конституция на България, на която председател е Гиньо Ганев. В резултат на това обсъждане е представеният документ и аз моля г-н Ганев да вземе думата и да представи законопроекта, а същевременно да даде необходимите обяснения, за да можем да вземем и съответното решение.

ЗАМЕСТИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Господа! Постъпиха и постъпват предложения за изменения на действащата Конституция. Комисията по подготовката на новата Конституция и Законодателната комисия анализираха тези законопроекти. Те ще се занимаят с другите, но най-напред двете комисии се обръщат към вас с едно принципно предложение: всички, които имат право на законодателна инициатива - а това е и всеки народен представител поотделно - нека да преценяват всестранно, преди да започнат да пишат

проекти за изменение в действащата Конституция. Защото да не стане така, че подготовката на новата Конституция да бъде някак затруднена от факта, че в същото време трябва да се гледат и редица предложения за изменение на действащата Конституция, които непременно ще имат отношение и към окончателния проект на новия конституционен текст. Това не означава, че такива законопроекти като тези, които ще гледаме днес, не могат да се правят, но просто молбата е това да става след една по-цялостна преценка, като се има предвид и главната задача на Великото Народно събрание - да подготви час по-скоро проект за нова Конституция. Това в началото.

Второ, едно от решенията на Националната кръгла маса казва, че Конституцията, която сега е в сила, трябва да бъде съблюдавана докато се подготви новата Конституция, но и двете комисии изразяват мнение, че това решение на Националната кръгла маса не е пречка, когато има проблеми, налагащи промени в сегашната Конституция, те да бъдат гледани и решавани просто на ход.

Това е най-ето поведение като комисии, затова ние даваме ход с нашите днешни предложения на тези няколко проекта.

ПО НЯКОЛКО ДУМИ ЗА ТЯХ:

Първо, предложението на група народни представители - повече от 100... Такова е изискването на Конституцията, според което предложение за нейната промяна не може да се прави от по-малко от една четвърт от общия брой на народните представители. Тази група народни представители предлага да се внесе промяна в чл.16, ал.1 на действащата Конституция, и по-точно в това изброяване на чл.16, според което полземните богатства, естествени източници на енергия, ядрена енергия, железният транспорт и т.н. са само държавна собственост.

С този законопроект се предлагане да бъдат изключени като държавна собственост радиото и телевизията. Вие чухте преди малко г-н Пламен Даракчиев (той е един от вносителите на този законопроект), поиска да не се дава ход на този законопроект. Но понеже това беше вече направено, т.е. други, които искат, ще вземат думата и ако те аргументирано обосноват защо това не трябва да бъде така, разбира се ние ще пласуваме в обратния смисъл - т.е. да не се прави сега промяна на този конституционен текст.

С особено внимание двете комисии разгледаха законопроекта за изменение на чл.143, ал.2 от Конституцията на Народна република България. Ще ви го напомня, така, както е формулиран в Конституцията: "Проектът за нова Конституция и законопроектът за изменение на действащата Конституция се поставят на дневен ред не по-рано от един месец, и не по-късно от три месеца след тяхното постъпване в Народното събрание".

След подробни разисквания, комисиите счетоха, че искането със законопроекта да се намали срокът, след който да се поставят на разглеждане тук предложенията за промени в действащата Конституция, са целесъобразни предложения и че законопроектът трябва да се подкрепи. Но се счете, че предлаганите с този законопроект седем дни, вместо един месец, след изтичане на които да се разглеждат тези предложения най-рано, може би е твърде кратък срок, има, както казваме, в нашите мотиви и технически действия, законопроектите трябва да се размиожават, да се преценят по-внимателно, и затова сега комисиите предлагат месечният срок да се премахне, но да се предвиди един четиринадесетдневен срок, двуседмичен срок, след който да се предлагат промени в действащата Конституция. И това е един разумен срок и струва ми се, че той трябва да бъде подкрепен.

И още, запазен е другият, тримесечният срок, че всяко искане да се внесат промени в Конституцията, която е в сила, непременно трябва да бъде разглеждано не по-късно от три месеца, откакто това предложение е постъпило. Това ще създаде една законодателна дисциплина и ще отговори на обществените изисквания.

Но ако погледнете внимателно предложението, което комисиите правят, то е пред вас, нещата тук са разделени на две. И вижте как е първото изречение: "Проектът за нова Конституция се разглежда по реда и в сроковете, установени от Великото Народно събрание."

Такива срокове и такъв ред Великото Народно събрание има и то ги е предложило с проекта за правилник. Там има цяла глава за начина, по който ще се приема новата Конституция. Но понеже се счита, че в един конституционен текст упоменаването на правилника сякаш от гледище на законодателната и конституционната техника е не много добро, затова се казва, че този проект за нова Конституция ще се разглежда така, както предвиди Великото Народно събрание.

И колкото се отнася пък за тези проекти за промени в действащата сега Конституция, виждате второто изречение: "... " те се поставят на дневен ред не по-рано от две седмици и не по-късно от три месеца след неговото постъпване в Народното събрание. "

Това струва ми се трябва да се подкрепи. То беше единодушно подкрепено и на двете заседания.

Сега вижте третия законопроект. Той е във връзка с чл.139 и с чл.141 на сегашната Конституция. Знаете, че чл.139 се отнася до герба на държавата. Сега, както впрочем се налага това да бъде направено във всяка конституция, е опи-

сано в чл.139 - гербът на Народна република България - кръгъл, в средата фон житни класове, ленти, дати и т. н.

Общо е убеждението, че този герб в никакъв случай повече не може да бъде един от символите на нашата променяща се държава. Но да се приеме някакъв набързо подготвен проект за герб, се счита също, че е най-малкото нецелесъобразно. Затова вие ще видите, че в материала, ако мога така да се изразя, който е раздален в раздел II се предлага да се приеме едно решение днес. А то е да се направи проект за нов герб на държавата. И за тази цел Комисията по подготовката на новата конституция тук в 15-дневен срок едно предложение да направи за елементите на бъдещия герб. Това ще бъде направено описателно, то ще бъде направено след консултации с хора на изкуството, историци, политически дейци. Тогава Великото Народно събрание да гласува по принцип описанието на такива елементи и на базата на това да се обяви един конкурс. Разбирането на комисиите е, че този конкурс не трябва да има един много продължителен срок и резултатите от конкурса след тази делегация, която Великото Народно събрание ще направи на Конституционната комисия, ще бъдат внесени тук и всъщност парламентът ще приеме новия герб на държавата. И той трябва да бъде такъв, че да бъде автоматично възпроизведен и в окончателния текст на новата конституция на страната. Защото междувременно да се прави сега един герб и той да бъде след това отново разглеждан и подменен с някакъв друг окончателен, сами разбирате, че това е крайно нецелесъобразно.

Такова е и предложението на парламентарната Комисия по Конституцията и на Законодателната комисия.

И вижте, след това обяснение, аз ще се спра и на още един законопроект за изменение и допълнение на Конституцията, който беше обект на внимание на двете парламентарни комисии. Според него се искаше Народното събрание да промени член 6, ал.2 на Конституцията и парламентът да може да прекратява предсрочно пълномощията на народните съвети.

Искаше се и една корекция на чл.70, ал.1 за срока, в който да се проведат изборите за местни органи на държавната власт. Този законопроект беше направен тогава, когато се обсъждаше проблемът за временните управи, говоря свободно, моментът е надминат от това, че ние гласувахме Закон за изменение и допълнение на Закона за народните съвети. Група от народните представители, които бяха вносители на този законопроект, оттеглиха своето предложение. По този начин общият им брой стана по-малко от сто и този законопроект трябва да се счита за оттеглен. И това е целесъобразно, защото нужда от неговото разглеждане сега няма.

Накрая комисиите ще се занимаят просто в много непродължителен срок и с останалите законопроекти за корекции в Конституцията и съобразно нуждата ще бъдат предлагани, тези нови предложения, на вашето внимание.

Като ви благодаря за вниманието, с което изслушахте тези бележки, аз още веднъж искам да подканя народните представители да вземат думата главно по първото предложение по корекции в чл.16, ал.1 на сега действащата Конституция за държавния монопол на радиото и телевизията.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Аз благодаря на г-н Гиньо Ганев. Той формулира предложение да се пристъпи към разисквания по чл.16, ал.1. При мен са се записали двама души. Думата има Васил Димитров.

ВАСИЛ ДИМИТРОВ: Уважаеми народни представители! Вземам отношение по повод предложението за изменение на чл.16, ал.1 от Конституцията, в който се предлага да отпаднат думите "радиото и телевизията". Този въпрос беше разискван инцидентно в Комисията по радиото и телевизията, но окончателно становище, както каза уважаваният народен представител Пламен Даракчиев, няма. И аз се солидаризирам с неговото мнение, че изменението на Конституцията в този член следва да бъде направено след приемането на Закона за телевизията и радиото.

Обаче аз искам да обърна вашето внимание на един друг факт. Когато се говори за радио и телевизия обикновено се разбира средствата за масова информация, които използват радиото и телевизията. Радио и телевизия в текста, който е в Конституцията, се имат предвид и много по-широки проблеми, свързани със съобщителни средства, които не са средства за масова информация.

Аз лично считам, говоря лично от мое име, че този проблем може да бъде решен като вместо "радио и телевизия" в чл.16, ал.1 бъде записано "радиочестотния спектър". Тоест, радиочестотният спектър да остане държавна собственост. Може на някой да му звучи смешно, но трябва да се знае, че радиочестотният спектър е природен ресурс, както и геостационарната орбита на спътници, които предават радиотелевизионни съобщения.

Така че за мен е особено важно да се подчертае този момент и казвайки това аз считам, че именно трябва да бъде предварително направена по-широка и по-конкретна дискусия по този въпрос, защото той е много чувствителен от гледна точка на интересите в обществото.

Така че аз считам, че освен в Комисията за радио и телевизия, може би трябва да бъде сформирана специална група, тъй като няма в постоянните комисии на Народното събрание такива специализирани комисии по отраслова дейност, а този въпрос е особено важен, считам, че би могъл да бъде разгле-

дан от една работна група с привличане на експерти от различни министерства.

Така че аз правя това предложение при разглеждането на този въпрос да бъде съставена работна група.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Еленко Божков има думата.

ЕЛЕНКО БОЖКОВ: Господин председател! Аз ще започна с един въпрос. Искам да направя изказване по друга част от текста на чл.16, ал.1. Възможно ли е това, уважаемо председателство?

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Не, господин Божков, това не е предмет на законопроекта, който е внесен във Великото Народно събрание.

ЕЛЕНКО БОЖКОВ: Благодаря Ви. В такъв случай аз се отказвам.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Георги Липовански.

ГЕОРГИ ЛИПОВАНСКИ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Във връзка с предложението и решението за герба, като прескачам, решението започва с това да се предложи проект за нов държавен герб, за обявяване на конкурс и в същото време, преди последния абзац пише: ето защо е необходимо елементите на знамето и на герба да се определят трайно с оглед те да останат и при приемането на новата Конституция.

Ние сме царе да създаваме нови неща и да прехвърляме непрекъснато историята в ръцете си. Предполагам, че много от вас знаят, че България има герб от XIV век. Много моля този въпрос да бъде разгледан в комисията, а не по този начин да се взима решение. Първо, в момента тук има специалисти, които работят по този въпрос. Второ, ние сме привлекли пък единствените специалисти по хералдика, тъй като гербът има нещо много общо с хералдиката, сигурно знаете.

Затова моля преди да се предлагат такива решения за конкурси и т.н., все пак да бъдат поканени специалисти, за да се чуе мнението им по въпроса.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Венцислав Бъчваров.

ВЕНЦИСЛАВ БЪЧВАРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми дами и господа народни представители! Вземам думата, тъй като съм инициатор-вносител на законопроекта за изменение на чл.139 и чл.141 на Конституцията на България.

Първо, искам да обърна внимание върху следното. Посочените срокове в решението са несъстоятелни по простата причина, че законопроектът е внесен

на 25 юли и на 25 октомври, точно след 8 дни, изтича тримесечният срок, в който ние трябва да разгледаме този законопроект.

Смисълът на законопроекта беше да се внесе изменение в чл.139, в смисъл, описателната част на досегашния български герб да бъде заменена с описателна част на нов български герб. Този нов български герб, както се изрази преждеговорившият Георги Липовански, не може да бъде нищо друго освен трайните елементи на българския герб, на българския лъв, който съществува върху хералдиката на нашата страна още от XIV век.

Друг е въпросът, че досега трябваше да бъде свършено това, което се предвижда от това решение. Ние работим усилено по наша инициатива в тази област и сме в състояние за 24 часа да предложим завършения вид на новия рисунок. Затова аз много настоявам събранието днес да вземе решение, спазвайки конституционното изискване по досегашния текст на чл.142, ал.2 за разглеждане в рамките на три месеца на предложения законопроект, ние да разгледаме предложените възможни решения и до 25 октомври, както е изискването на текста, да вземем решение по въпроса.

Знаем много добре, че нов герб очаква Министерството на вътрешните работи във връзка с подготовката на отпечатването на новите международни паспорти. Нов герб очаква Министерството на финансите в неизбежното отпечатване в бъдеще на нови български банкноти. Нов герб очакват всички държавни официални документи. Смятам, че Комисията по конституционните въпроси трябва по спешност да разгледа този въпрос така трайно, че наистина да влезе и в бъдещата българска Конституция.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петко Огойски.

ПЕТКО ОГОЙСКИ: Уважаемо председателство, драги колеги! Моля моят въпрос, моето изказване да бъде схващано повече като реплика, като процедурно, тъй като заедно с герба и знамето би трябвало да се занимаем и с кораба. Например имаме и Химн. Защо не е включено и това от комисията? Не знам това обект ли е на Конституцията или не, но и Химнът е нещо, което трябва да бъде променено и можеше заедно с това да се работи и върху него.

Освен това, преди известно време, а това време вече става не много известно, ние тук говорихме, че има конституционни пречки да бъде изведен пред нас или някъде си главният, етикетът на виновниците за настоящото положение на страната, сиреч за кораба. Натоварихме, струва ми се, и комисия с това. Защо не е съгласувала действията си тази комисия и днес с измененията на Конституцията в това направление да бъде направено и така, че едно особено Велико Народно събрание, да не може да бъде безразлично или безсилно да се

справи или да поиска сметка, отговорност или каквото и друго да е от виновниците за настоящото положение в страната.

Затова бих искал към тези изменения да се поработи още и комисията, която натоварихме с изменения, фиксирани специално за довеждане и изслушване примерно на Тодор Живков тук, което се оказа юридически невъзможно, да бъде поправено и заедно с чл.16 и с другия, който тук гледаме, да се занимаем в отделен ден, в отделен случай.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Филип Боков.

ФИЛИП БОКОВ: Благодаря, господин председателю! Искам да взема отношение по предложенията за изменения на чл.16, ал.1 от Конституцията на Народна република България. Предложението според мен е изключително уместно и крайно наложително. Мнението ми е, че ликвидирането на държавния монопол върху телевизията и радиото е единственият начин тези две институции да бъдат направени интересни, да се стимулира конкуренцията и в хода на естествената конкуренция да има право на ефир онова предаване, което действително се ползува с поддръжката на зрителите. Така че смятам, че това предложение следва да бъде прието.

Същевременно - тук преди мен някои от ораторите споменаха това - възниква такъв проблем. Напълно вероятно е, а и практиката вече го показва, да се появят повече желаещи да се ползват от възможността да излъчват радио- и телевизионни предавания, отколкото това е технически възможно или пък колкото е възможно за нашата страна по международните споразумения, в които тя е страна. В Комисията за телевизия и радио преди три седмици ние имахме една извънредно образователна среща с г-н Цанков, заместник-председател на Комитета по съобщенията, в хода на която, ако не се лъжа, беше споменато, че според международните договори България разполага с пет канала за излъчване на телевизионни предавания. В момента са ангажирани три - двете български програми (първа и втора) и предаванията на Съветската телевизия. Остават още два канала. Ако решим, че няма да се излъчва Съветска телевизия, да речем, остават три канала. Някой в страната ще трябва да реши кои от тези 26 организации, фирми, лица и т.н., които са подали заявка за радио и телевизионни излъчвания, а подобно е положението и по отношение на излъчването в ултракъсовълновия диапазон на радиопредавания, някой ще трябва да реши кой ще получи правото да се занимава с телевизионни и радиоизлъчвания.

Струва ми се, че когато отменя държавния монопол върху радиото и телевизията, Народното събрание трябва да се замисли и по този въпрос и трябва

да намери едно решение, което ще бъде справедливо от обществена гледна точка. В различните страни проблемът се решава по различни, но в повечето случаи аналогични начини - или чрез комисии, подобни на Комисията по телевизия и радио, която е избрана в нашето Велико Народно събрание, или чрез специални комисии по комуникациите, по съобщенията, както е да речем в Съединените американски щати.

Мисля, че когато решаваме този въпрос, Народното събрание трябва да определи и да възложи на някого да се занимава с този проблем.

Възможни са два варианта: единият беше предложен тук - да се изтегли тази част от проекта за изменение на Конституцията, до приемането на закона за телевизията и радиото. Другият вариант е тази част от законопроекта да се внесе в Комисията по телевизия и радио, която да предложи решение за този проблем. Очевидно ще трябва или тази комисия, или друга комисия, отново подчинена на Народното събрание, да разглежда молбите, да дава лицензи, които не могат да бъдат неограничени, те трябва да бъдат за определен период от време, периодично да бъдат преразглеждани и тогава, когато се сметне, че дадена компания, фирма, организация или частен собственик с радиопредаванията си или телевизионните излъчвания не отговаря на обществените интереси, тази комисия да може да му отнема лиценза и да го дава на друга организация, компания, фирма или частен собственик.

Така че аз предлагам, тъй като има два варианта по отношение на този пункт (чл.16, ал.1) Народното събрание да гласува или единия, или другия вариант. Или да отложим решаването на въпроса до приемането на нов закон, което трябва да стане в рамките на близките два месеца, или пък да приеме това предложение за отменяне на държавния монопол на телевизията и радиото, като възложи на Комисията за телевизия и радио да предложи решение за това как ще се дават разрешителните за провеждането на радио- и телевизионни излъчвания.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Боян Папазов.

БОЯН ПАПАЗОВ: Уважаемо председателство, уважаеми колеги народни представители! Ние би трябвало да се водим от едно основно съображение, от една държава, която е имала феодално - монархически закони да не преминем към една държава, в която би се развихрил частният капитал. Това нещо може да стане само чрез закони. Нарочно вадя мотивите от горе в съображенията на говорилите пред мен, тъй като, ако ние нямаме закон за радиото и телевизията преди да премахнем монопола (държавния монопол), честотите и каналите ще бъдат, бидейки в момента монопол на Комитета за съобщения, оттук на-

татък всичко ще бъде въпрос на пари. Нарочно говоря така. Много моля разглеждането на този въпрос да се върне в Комисията за радио и телевизия, където ние да решим и да се изчака създаването на закона (това ще стане в течение на два месеца, до края на ноември сме поставили срок), когато ние отново ще внесем закона заедно с предложението за отпадане на държавния монопол върху радиото и телевизията. В противен случай няма да бъде хубаво това, което би станало.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Петър Берон.

ПЕТЪР БЕРОН: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! По въпроса са символите на държавата: още през м.януари на "кръглата маса", може би си спомняте, че направих предложение за цялостна промяна на символите на държавата. Сега стана въпрос за герба, за знамето и за Химна съвсем основателно, но не се постави въпросът за името на страната. Може би някои ще кажат, че това ще се уреди в Конституцията. Смятам, обаче, че е наложително да се откажем от "Народна" още сега и предлагам страната да се нарича Република България, тъй като ние останахме последната Народна Република в Европа. Искам да добавя, че това решение е необходимо да се вземе сега, даже и от чисто практически съображения. Преди известно време си спомням, че по телевизията имаше едно интервю с началника на Отдела за задгранични паспорти. Ставаше въпрос кога ще бъдат приготвени новите задгранични паспорти и той каза, че една от пречките е, че се изчакват новите символи на държавата - новият герб и новото название на страната, които да се изписват върху паспортите, тъй като се отнася до стотици хиляди паспорти, които не могат да се използват, ако тези символи се променят. Ето защо това е наложително да се промени сега. Освен това, има и редица други неща, които са за променяне, но тях няма да ги променяме сега, тъй като се изчакват съответни закони - например, промяната на Българска народна армия, примерно, може да стане Българска войска. В химна "Велик е нашият войник" допълнителната "кръпка", че крачим "в единен варшавски строй" също не е много подходяща, но това е въпрос на по-късни решения. По въпроса за името аз смятам, че трябва да се реши още сега. Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Стефан Савов.

СТЕФАН САВОВ: В заседанието на двете комисии - Конституционната и Законодателната, след доста зряло обмисляне, след като имаше най-различни мнения, след като някои предложиха да се промени само временно гербът, а други искаха да се изчаква гербът с новата Конституция да се установи, накрая всички все пак решихме, че най-добре е сега да се пристъпи. Един от решителните аргументи беше този, че въпросът за герба, поради това, че носи в себе си

партийни знаци, представлява известен емоционален, взривоопасен момент, така че след като поначало ще се променя гербът, по-добре е сега, а не да стигаме до някакви експесии.

Моето лично становище по въпроса е, че действително Народното събрание би трябвало да определи основните елементи. Мисля, че двете комисии бяха прави като решиха да направят едно предложение за основните елементи, евентуално изправен лъв, фон и т. н., който ще се обмисли тук и след това вече ще се даде на конкурс.

Тук някои казват, че са прогив конкурса. На мен ми се струва, че ние не можем да избегнем един конкурс. Просто ние ще бъдем обвинени от много места за това, че автоматично преминаване към стар герб или към някакви решения, нито пък ние бихме могли графично да определим какъв ще бъде този герб. Аз лично защитавам идеята да се направи конкурс между най-добрите като преди това, обаче, тази комисия (Конституционната или една група от нея), в която ще участвуват наши историци, наши специалисти по хералдика (доколкото ги има, има ги все пак), наши художници ще определят основните елементи, които тук, в пленума, ще бъдат обсъдени. Пак казвам, аз защитавам идеята за конкурс. Мисля, че едно автоматично минаване към някакви предложения, които не са добре обмислени, едва ли ще ни доведе до единство по този въпрос. Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Илия Конев. Други желаещи засега няма, след това ще дам думата на Гиньо Ганев, за да вземе отношение по направените предложения.

ИЛИЯ КОНЕВ: Уважаемо председателство, уважаеми народни представители! Не зная доколко ще бъде убедителен с това кратко изказване, но тъй като нещо ме смущава във връзка с член 16, искам да го споделя. Аз смятам, че има пълно несъответствие между мотивите за тези изменения и самия текст за изменението. В текста на изменението се определят обектите, които са само държавна собственост и не се споменава нищо за телевизията, а коментарът към това съображение разглежда телевизията. Смятам, че мотивите трябва да обясняват онова, което е вътре в текста. Тъй като предстои да разгледаме специално въпроса за телевизията, може би е правилно тези съображения да обясняват защо именно тези обекти трябва да бъдат единствено държавна собственост, а към телевизията да се върнем тогава, когато разгледаме този въпрос.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Гиньо Ганев.

ГИНЬО ГАНЕВ: По реда на текстовете на внесените законопроекта и изобщо на предложенията:

Първо, по чл.16, ал.1 на Конституцията - аз смятам, че трябва да подкрепим предложението на тези от ораторите, особено на представителите на парламентарната Комисия за радио и телевизия, които предлагат сега да не се приема това изменение, а да се внесе закон за радиото и телевизията, да бъде той приет и след това вероятно ще дойде редът и на тази корекция на конституционния текст. Разсъжденията, които прави господин Филип Боков сигурно имат своето основание, аз не влизам в дискусия за тяхната подкрепа или пък за тяхното отхвърляне, но законодателно ми се струва, че това предложение, което се прави сега - да се гласува против изменението на чл.16, ал.1, е по-добро.

В този смисъл предложението на господин Васил Димитров, който предлага в конституционния текст, но вместо радио и телевизия да се казва "радиочестотният спектър", това трябва да бъде предмет на специално обсъждане преди всичко в Комисията по радио и телевизия и нека това да бъде така. С други думи предложението е & 1 да не се приема.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Извинете, но може ли да го поставим на гласуване?

ГИНЬО ГАНЕВ: Това е нашето мнение, би могло, но, господин председател, искам да напомня, че по чл.143, ал.3 на Конституцията, тук е необходимо за гласуване "за" и "против" 2/3 от народните представители. Моля Ви, прикажете народните представители, които са във от залата, до три минути да влязат тук, за да гласуват.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Много моля народните представители да влязат, защото предстои гласуване.

ГИНЬО ГАНЕВ: Колкото се отнася до параграф 2 за член 143, ал.2, нямаме никакви бележки и, господин председател, аз предлагам да бъде гласуван след малко така, както е предложен.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Имаше едно предложение, но да се фиксира дата непременно до 25, а не до три месеца.

ГИНЬО ГАНЕВ: То е по решението във връзка с герба. Параграф 2 внася промяна на този законопроект в чл.143, ал.2 и то получава подкрепа, най-напред поради това, че никой не се противопостави и да гласуваме така. Няколко думи във връзка с проекта за решение. На стр. 2 от раздадения материал, под римско две.

Първо, трябва според мен, а това и според комисиите, да бъде подкрепено предложението така, както е направено - за нов държавен герб да се обяви конкурс. Това, че е инициатива на няколко народни представители, които всички много уважаваме - и г-н Липовански, и г-н Бъчваров, е направена и те са се

консултирали, както те казват, с единствения специалист по хералдика, не ни дава основание като Велико Народно събрание да възприемем това, което ще се предложи там, и то може би в един кратък срок. Нека да има конкурс, защото, г-н Бъчваров, освен изправен лъв на някакъв фон могат да се направят и други предложения. Това се обсъждаше в тази комисия. Нека се доверим на едно по-широко допитване до специалисти и един конкурс и неговите резултати ще бъдат дискутирани тук и много по-убедително приети. Във връзка с това съм длъжен да ви кажа, г-н Бъчваров, че Вие някак неточно четете член 143. Аз ще Ви го напомня. Моля Ви, там се казва, че проектите за промени в действащата Конституция се поставят на дневен ред не по-рано от един месец и не по-късно от три месеца. Но, поставянето на дневен ред, което е коректно във Вашия случай защото този тримесечен срок изтича на 25 октомври не означава, че поставянето на дневен ред непременно трябва да бъде последвано от решаване. Просто започва разискването и Бюрото на Великото Народно събрание в този случай е постъпило точно.

Господин Огойски, проблемът за Химна не е проблем на Конституцията. Нека се направят други предложения, но Химнът не е посочен в Конституцията, която действа сега.

Искам да кажа на г-н Огойски още и това, че изключително важният въпрос за възможността да бъдат принудително доведени отделни граждани пред парламентарни и анкетни комисии и пред самото Велико Народно събрание не е предмет на Конституцията. Тя е предложена да се уреди в специален раздел на проектоправилника. Той ще бъде на вашите маси с корекциите и подобренията до няколко дни и тогава, може би господин Огойски, тези много важни съображения ще бъдат обсъдени и взети предвид.

И няколко думи накрая във връзка с предложението на г-н Петър Берон, което сякаш от много измежду нас се чувства като изключително важно. Господин Берон, въпросът за това как да се казва нашата държава е уреден в чл.1 на тази Конституция. Нека внесем законопроект, още днес ако трябва, да се измени това наименование. Сега ще приемем срок само от две седмици, четиринадесет дни ще изтекат бързо, и тогава в резултат на становище на двете комисии да го разгледаме без отлагане тук. И така, господин председател, аз предлагам от името на двете комисии да преминем към гласуване. Би трябвало да гласуваме параграф по параграф, а решението при второ римско да гласуваме и да се приеме то с обикновено мнозинство. Дай Боже и там да има две трети.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Както виждате получи се съгласие и от вносителя член 16, ал.1 да не се поставя на промяна. Заради това тези,

които са съгласни с предложението, което беше направено тук в залата и подкрепено от вносителя, да не се променя на този етап членът, моля да гласува.

ГИНЬО ГАНЕВ: Това е да не се променя в момента монополът на радиото и телевизията докато се направи закон, който да се внесе.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Против? - Осем. Въздържали се? - Четирима. Приема се с повече от две трети.

Преминаваме към чл.143, ал.2, за който няма предложение за промяна. Текстът е такъв, какъвто е предложен. Няма да го чета. Тези, които са съгласни с този текст, моля да гласуват. Против? - Тринадесет. Въздържали се? - Осем. Приема се и този параграф 2.

ЛЮБЕН КОРНЕЗОВ: Моля да обявите колко са гласовете "за", тъй като член 143, ал.3 изрично изисква, че се приема, ако за тях са гласували две трети от всички народни представители. Трябва да знаем точно колко са гласували, за да бъде ясно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Да се преброят народните представители както са седнали по местата си. Връщаме се да преброим без "против", само тези, които са гласували "за", за да видим дали има необходимия кворум от две трети от общия брой. Връщаме се на чл.16, ал.1. Напомням: да се отложи разглеждането на този въпрос до приемането на нов закон за радиото и телевизията.

ГИНЬО ГАНЕВ: Само приемането на измененията е с две трети.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Гласуваме член 143, ал.2. Тези, които са за оставането на тази алинея и за приемането на текста така, както е, моля да гласуват. Резултатът е малко странен. Получават са 257 "за", против и въздържали се не дават 100 души. Да се брой още веднъж, защото не е точно.

Които са "против" и по-рано и сега бяха по 10-20 души, към 250-270. Тук са ми далени, че са 345. Става неясно. Ясно е, че има грешка при преброяването. Още веднъж моля преброителите много внимателно да броят. Не допускам, че в залата са по-малко от 350 или 340 души. Моля, тези които са "за", да гласуват още веднъж и внимателно да се преброй.

ГИНЬО ГАНЕВ: Гласува се за промяна в чл.143, ал.2. Който е "за", моля да гласува.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Тези, които са против, да се броят също. Въздържали се? Обявявам резултата. Наистина е имало грешка при преброяването. 273 "за". Приема се. Против? -16. Въздържали се? -13.

Преминаваме към гласуване на чл.103, чл.141, решението, което се предлага с два пункта. Няма да го чета за герба, а също така и проекта по точка - съображения за държавното знаме, също така промени. Те са заедно. Следова-

телно едно гласуване ще правим. Тези, които са "за" текста, който предлагат двете комисии, моля да гласуват. Да се брои. Пет гласа "против". 273 "за". "Против" - 5 и "въздържали се" - 7.

Приема се.

(Ръкопляскания)

Има предложение за почивка, но искам преди това да съобщя, че днес, тази заран, се състоя заседание на Комисиите за национална сигурност и външна политика, на която присъствава Председателят на Републиката д-р Желю Желев. След обсъждането, което продължи почти до обяд и малко повече дори, ръководствата на двете комисии решиха да създадат група, в която участвуват ръководствата на двете комисии, оторизирани представители на политическите сили и представител на Президентството, за да се подготви решение, което ще бъде внесено, общо решение, по възможност в Бюрото, разбира се в Бюрото, но най-важното на Великото Народно събрание. Надявам се още утре да бъде внесено.

(Звъни) Вдигам заседанието за 30 минути.

(След почивката)

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Обявената почивка не продължи както беше предвидено 30 минути. Всъщност това не бе почивка, а бе искане на една от парламентарните групи да проведе необходимите консултации. Това отне малко повече време от предвиденото, даже още не са се събрали всички депутати. Моля да се заемат местата.

Искам по точка 3 да дам думата на председателите на комисиите, да обяснят пред Народно събрание докъде са стигнали при разглеждането на Програмата на правителството и доколко и как е изпълнено решението на Великото Народно събрание за подготовка на обсъжданията по този въпрос. Доколкото ми е известно, от Комисията по икономическа политика Борис Спиров ще го даде. Така ли е? Да. Моля.

БОРИС СПИРОВ: Уважаеми господин председател, уважаеми госпожи и господа народни представители! На заседанието, което се проведе в понеделник, 15 октомври, Комисията по икономическата политика излиза пред вас със следното становище по предложената Програма.

Комисията счита, че предложената Програма е радикален по своето съдържание опит за преход към пазарна икономика. Едновременно с това комисията счита, че Програмата се нуждае от по-нататъшно конкретизиране и ешелониране във времето, с оглед спазването логическата последователност от

действия за преход към пазарни взаимоотношения. Особено внимание следва да се обърне на процеса на монополизация и стимулиране на конкуренцията.

Програмата следва да бъде подкрепена и с конкретна програма от страна на Българската народна банка за провеждане на активна антиинфлационна политика. Актуализираният бюджет, който правителството ще внесе, следва да осигури ресурсно изпълнението на програмата.

Институциите, предложени в програмата за управление на икономиката в прехода към пазарни отношения, следва да се подчинят на изискването за отделяне на управлението на държавните предприятия от държавната власт.

Изхождайки от горното, комисията предлага на Великото Народно събрание да приеме програмата в икономически план, като същевременно правителството периодично се отчита за нейното изпълнение с оглед недопускане на отклонения в отделните етапи от общата логика за преход към пазарна икономика.

Чухте становището на комисията.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Следващата комисия, Александър Каракачанов тук ли е? Кой ще докладва? Вие ли ще докладвате? Заповядайте!

ДОНЧО КАРАКАЧАНОВ: Секретар съм на Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите. На заседанията си на 12, 16 и 17 октомври Комисията по труда, социалната защита и осигуряването на гражданите обсъди Проектопрограмата на правителството.

По наше мнение проектът за Програма по принцип се приема. Но едновременно с това комисията поставя редица въпроси, които се отнасят до необходимостта от сериозно подобряване на социалния раздел в Програмата.

Нужна е по-голяма конкретизация и разполагане на набелязаните мерки във времето.

На първо място искаме да отбележим, че прилагането на Програмата още на първия етап ще предизвика значимо доходно, имуществено и последващо социално разслоение на населението. Това задължава правителството в най-близко време да внесе законопроект за прогресивно данъчно облагане, с оглед регулиране на социалната диференциация, като се съхраняват силни икономически стимули за стопанска инициатива и развитие на производството във всички стопански субекти.

В тази връзка предлагаме данъчната система да се основава на прогресивно облагане на общите доходи на семействата, домакинствата, получавани от

всички източници, а не само от работната заплата. Тук искаме да дадем пояснението, че в това ~~отношение~~ ние смятаме, че за в бъдеще данъчното облагане ще става на базата на декларации от страна на отделните домакинства, в които декларации ще бъдат декларирани всички доходи, получени от работна заплата и от други странични доходи, които получава едно семейство.

Вторият остър проблем, това е проблемът за безработицата, която ще се увеличи при реструктуриране на икономиката през прехода към пазарен режим на функционирането на народното стопанство.

В Програмата ясно и подробно трябва да се определи позицията на правителството по функционирането на пазара на работната сила. Въвеждането на свободното договориране на работната заплата, прилагането на принципите на наемния труд и защитата на интересите на трудещите се налагат в най-близко време да се направят необходимите изменения и допълнения в Кодекса на труда, които следва да се разглеждат и като едно от нормативните условия за прехода към пазарна икономика.

Преходът към пазарното стопанство изисква да се изгради социално обоснована, но и икономически оправдана система за подпомагане на безработните. Считаме за целесъобразно в най-скоро време да се приеме законът за трудовата заетост. За тази цел постоянната комисия ще положи усилия за ускоряване на подготовката и приемането на този закон.

На трето място изпъква проблемът за инфлацията и индексацията на доходите. Споделяме мнението, че излизането от икономическата криза е невъзможно при автоматичното индексирание с пълна компенсация на доходите за всички слоеве от населението.

Необходимо е със синдикатите да се постигне договореност за начина на индексацията главно на нискодоходните категории от населението. Едновременно с това не бива да допуснем индексацията да доведе до уравниловка в заплащането на труда.

В края на всяка година е наложително в правителството да се обсъжда прогноза за темпа на инфлацията и диференцираната скала на индексация на доходите и се сключва икономически и социално обосновано споразумение между правителството, синдикатите и работодателите за следващата година. В тези съглашения да се определя жизненият минимум и съобразно него да се установява минималната работна заплата за съответната година.

Четвърто, излизането от кризата очевидно няма да стане без намаляване на потреблението, което засега се прогнозира да се снижи в границите между 20,30 и повече на сто. Ние се отнасяме с разбиране към тази непопулярна, но необходима мярка и настояваме това да се приложи, да се извърши с прилага-

нето на ясно определени икономически регулатори, за да бъде фактор за оживление и подем на икономиката.

Пето, в Програмата е необходимо по-конкретно да се посочат пътищата за решаването на жилищния проблем. На всички ни е ясно, че досегашният начин на изграждане, разпределение и продажба на жилища, досегашната практика за в бъдеще не може да бъде прилагана. Необходимо е за в бъдеще да се намерят такива начини и средства за изграждане на жилища, тяхната реализация и продажба да стават по такъв начин, че да стимулира тези, които строят жилищата, и едновременно с това д се помисли и за онази категория от нашето население - млади семейства, хора с ниски доходи, хора по рождение с някакви недъзи, които да бъдат подпомагани от държавата, да бъдат подпомагани от общините, или те да бъдат поставени в едно положение, в което до известна степен също да имат възможност да се сдобият с жилища.

Шесто, остър проблем в нашето общество е изграждането на съвременна икономическа и социално обоснована система за социално осигуряване. Смятаме, че правителството трябва да осигури подготовката за проекта на закон за социалното осигуряване. Още повече, че ние при приемането на Закона за изменението на пенсиите го поставихме този въпрос от името на комисията по възможност това да стане до края на тази година и още в първото тримесечие на следващата година.

Седмо. Много и значими проблеми са натрупани в сферата на здравеопазването. Това особено се отнася до системата за социални грижи. Трябва коренно и основно да се обнови и изгради на нови принципи.

Във връзка с това предлагаме през следващата година да се започне подготовката за преустройството на системата за здравеопазването и да се премине към нова система, почиваща на принципи, доказали своята жизненост в редица напреднали страни в Европа и в света.

През следващата година да се предприемат мерки и за коренно подобряване състоянието на домовете за социални грижи на базата на опита на напредналите страни.

Тук в комисията доста задълбочено обсъждахме този въпрос. И смятаме, че като цяло той трябва да се разглежда вече в един съвсем нов аспект или той да се разглежда от един съвсем нов ъгъл. Ние трябва да внедрим в нашата практика нови начини, нови средства не само за стимулиране и подпомагане на онези хора, които са в напреднала възраст и не могат сами да решават своето всежизнено. Става дума да решаваме въпроса със средствата на държавата, да решаваме въпроса със средствата на самите пенсионери, на самите възрастни

хора, да решаваме въпроса с помощта на фирмите или да ползуваме нашироко опита на напредналите страни в Европа и в света.

Като имаме предвид големия брой социални проблеми, с които се сблъсква на сегашния етап нашето общество и като отчита нереалните възможности на държавата и ограничеността на ресурсите, с които разполагаме, очевидно не можем да пристъпим към едновременното решаване на всички социални проблеми. Тоест, в социалната сфера е необходимо ясно да се определят приоритетните направления, по които приоритетни направления, както парламентът, така и правителството в бъдещите няколко месеца да работи, тъй да се каже, с ускорени темпове.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Благодаря ви.

Има думата Росен Михайлов от Бюджетната комисия.

РОСЕН МИХАЙЛОВ: Достопочтено председателство, дами и господа народни представители! Становището на Бюджетната комисия относно Програмата на правителството за по-нататъшната демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика.

Бюджетната комисия при Великото Народно събрание приема идеите за реформа на бюджетната система, залегнали в програмата на правителството за по-нататъшна демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика.

Поради непредставяне на проект за бюджет до края на 1990 г., комисията изразява съжаление, че не предлага конкретно становище по обсъжданата програма. Комисията си запазва правото за такова становище след 20 октомври 1990 г.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Комисията по аграрната политика и реформите в селското стопанство - Атанас Ганев има думата.

АТАНАС ГАНЕВ: Уважаемо председателство, колеги народни представители! Програмата на правителството и то главно в областта на селското стопанство и хранително-вкусовата промишленост, в най-общ план беше обсъждана на две заседания на постоянната Комисия по аграрната политика и реформите в селското стопанство. На тези заседания се изказаха различни и немалко съображения в посока на доработване и конкретизация на програмата. Но нашата комисия като цяло няма систематизирани решения, както другите комисии. А беше взето решение: натоварва се председателят на комисията да изрази становища, които оттук се разбира, че те ще бъдат лични становища мои, а не на цялата комисия, но в духа на разискванията и на обсъжданията, ко-

ито бяха направени в комисията. И затуй ако се счита, че така трябва да предприаме, аз бих предложил във формата на изказване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Направете го, да се знае, че сте изказали становището.

АТАНАС ГАНЕВ: Смятам, че Програмата като цяло е тревожна и не ни предлага успокоение и бързо благоденствие. В същото време тя е реалистична, честна и открита, може би единствено възможният засега вариант за излизане от тежкото състояние, в което се намира страната. Може да се оспорват много постановки и предложения за решаване на проблемите, но не можем да отречем, че като цяло тя е логично построена и обхваща най-важните направления и дейност на правителството. Вижда се, че правителството е тръгнало смело към решителни промени във всички направления на общественно-политическия, икономическия и стопанския живот.

Като изхождам от това и като приемам тази програма, ще изкажа определени съображения с оглед на нейното доработване, обогатяване и размисъл. И аз казвам: тези съображения по същество бяха обект на обсъждане в комисията. Те не са чисто мой патент, така да се каже.

1. Най-общото впечатление, което създава програмата, е, че в много отношения тя е обща, не са достатъчно конкретни и ясни много постановки в нея.

2. Слабо и недостатъчно застъпена е чисто производствената сфера. Необходимы са някои най-общи показатели в областта на икономиката, към които правителството се стреми и които са необходими за нормален живот на страната. Ако това пренесем на примера на продоволствената сфера, това е какви са най-общите разчети и нужди от хранителни продукти, какви са реалните възможности за производство, какво можем да удовлетвори́м със собствени сили, какво не и как ще решаваме проблемите. Някъде има цифри (какви́то са например извънредните мерки на стр. 8-9 и другаде), но те са абсолютни величини и не се разбира точно какво се крие зад тях. Не е ясно каква ще бъде степента на задоволеност на нуждите. Ако не за всички отрасли и производства, това според мен трябва да стане поне за основните хранителни продукти, от които се интересува широката общественост сега и в перспектива. Това ще направи програмата по-земна и по-разбираема, защото в най-общ план ще покаже темповете, балансите и другите показатели, към които се стремим. Тези най-общи разчети са необходими и при пазарната икономика, която ще осъществяваме, макар и с икономически, а не с административни мерки.

3. От програмата не се вижда достатъчно ясно, или пък казаното е недостатъчно, по какъв начин, под каква форма и с какви средства ние признаваме необходимостта от приоритетно развитие на селското стопанство и хранител-

но-вкусовата промишленост, за което всички досега говорим винаги. Смятам и сега, както подчертах и при обсъждането на отчета на правителството, че и в условията на пазарната икономика и саморегулирането на производството и пазара тези два отрасъла няма да могат да се развиват нормално, ако под различни форми, съзнателно и целенасочено не се осигурят пътища и механизми за преразпределение на националния доход в тяхна полза.

Имам чувството, че правителството, а пък и много от нас, се самоуспокояваме, като считаме, че с приемането на закона за собствеността на земята и нейното използване и преминем към приватизация на производството, автоматически и едва ли не по естествен път проблемите ще бъдат успешно решени. Това може да е правилно за други отрасли, но за селското стопанство и за българското село изобщо това не може да стане без специални грижи и внимание. Нямам възможност да обосновавам това становище, а то и не е необходимо за случая, защото всички знаем в какво състояние се намират тези отрасли.

Убеден съм обаче, че за да се получат реални резултати, са необходими конкретни мерки от страна на правителството и обществото като цяло. Без субсидии под различни форми от страна на държавата както производството, така и селото няма да се изправят на крака. По този въпрос достатъчно много е говорено. Това показва и световният опит даже и в най-развитите страни.

В тази връзка може би е целесъобразно в програмата или в приложение към нея, да се изведат приоритетните направления и дейности с мерките, които се вземат специално за тях, за да станат действителни приоритети.

4. Искам да се спра и на въпроса, че е необходима много по-ясна и категорична постановка и позиция не само на правителството, а и от всички нас тук, в тази зала, по отношение на формите на организация на производството и организационно-производствените структури в двата отрасъла, сега и занапред. Не е тайна, че сега отчаяно и отчаяно се говори против номенклатурата, а бих казал и против общественото стопанство, имам предвид например на селското стопанство и хранителната промишленост, и всичко се подвежда под един знаменател, без да се съобразяваме отново с реалните факти, дадености и възможности у нас, каквито обективно съществуват. Това се отнася за хората, заети в ръководствата на ТКЗС и стопанските обединения, в научните институти и другите звена, свързани със селското стопанство, и за самите дейности, които те осъществяват. За какво става въпрос? - Само някои аспекти.

- Тръгваме към плурализъм на собствеността и това е правилно, то не се оспорва от никого. В същото време приватизацията като правило се разбира главно частното примерно земеделие и частното производство, макар да

знаем, че частната собственост намира своята икономическа реализация под различни форми: частно стопанство, кооперативно и акционерно производство. Засега под различни форми и начини се издига в култ и самоцелно предимно частното производство, под различна форма и начин се анатемосва или недооценява кооперативният и акционерният принцип на организация на производството. В това направление особено много ни "помагат" и част от средствата за масова информация. Смятам, че е необходим по-голям реализъм и отговорност независимо от това какви субективни желания имаме.

- Частните ферми ще развиваме, но за да се създадат, са необходими специални мерки и грижи. И те следват да бъдат общи, защото на нас не ни е необходимо, а и не е възможно при съвременните условия да правим примитивно частно земеделие.

- Истински производствени земеделски кооперации на частни собственици ще имаме и занапред и специфичните грижи за тях също са обективно необходими.

- Акционерни дружества и предприятия ще имаме както в селското стопанство, така и в хранително-вкусовата промишленост и между тях самите и те изискват специално внимание.

- Говоря за това, защото сега частно обемно стоково производство все още нямаме, на което да разчитаме. В общественото има стъписване и суетене, да не кажа объркване, а трябва да се произвежда и да се храни българският народ сега и занапред.

За хранително-вкусовата промишленост и другите селскостопански обединения, някои институти и други дейности в областта на селското стопанство и хранителната промишленост от години наред говорим за вредата от монопола в тях, за необходимостта от създаване условия за конкуренция и др. И това е правилно и необходимо. Сега, когато се предлага да преминаваме към тяхната реорганизация или ликвидиране обаче, има опасност да премахнем и положителното, и полезното в тяхната работа. Има опасност да ликвидираме дейности, които ще бъдат необходими и занапред на държавата.

Тук според мен следва да се изхожда от правилото: пълна самостоятелност на предприятията и комбинатите, които ще останат в районен мащаб, при всяка вероятност предимно като акционерни предприятия с ТКЗС, други организации и частни лица, а в центъра да остане само онова, с което не са в състояние или не е разумно те сами поотделно да се занимават и вършат, т.е. да не разваляме нещо, което във всички случаи ще се наложи после да правим отново. Казвам това, защото и сега не сме застраховани да решим едностранчиво и набързо големи въпроси с тежки икономически последици.

Като вземаме окончателни решения по тези важни въпроси сме длъжни да подходждаме диференцирано и да имаме предварително точна представа как те ще се отразят, как те ще рефлектират на средните и особено на низовите производствени подразделения, а те са основните, от тях зависят крайните резултати и съдбата на производството. Голяма част от тези въпроси и дейности сега и занапред трябва да бъдат обект на държавна политика.

Пето, имам и някои конкретни бележки и препоръки по текста на Програмата, но ще се спра само на някои, които имат постановъчен, принципен характер. Така например:

Страница 8, точка 3 - казано е "дълбоки промени в структурата на производството". Тук малко по-подробно следва да се каже за направлението, реалните възможности и необходимост от тези промени. Това отново бих илюстрирал с примера на селското стопанство, но това може да стане в делови порядък.

Страница 14, точка 6 - говори се за връщане до края на 1990 година на кооперациите, одържавените досега предприятия - и тук бих добавил "мощности и други производствени фондове". За селското стопанство това са много такива производства и дейности, които трябва да се върнат на ТКЗС и това да се разбира от програмата, че ще става безвъзмездно. Този проблем не е нов и е осъзнат отдавна.

Страница 16, точка 3 - посочва се, че ще се предложи "временен облекчен данъчен режим за частните фирми за три години". Смятам, че от такъв облекчен режим се нуждае цялото селско стопанство, за да му помогнем и да върнем поне отчасти вземаното неправомерно много години от него.

Смятам също, че застрахователното дело за селскостопанските производители не трябва да бъде и занапред грижа само на селското стопанство, а на цялото общество, тъй като характерът на производството обективно изисква и налага това.

Поради ограниченото време няма да се спирам на тревогата за недостига на фураж, за горивата, за спекулата, кражбите и злоупотребите в селското стопанство и други, но тези въпроси са остри и болезнени, а и не са решени.

Нашата комисия внесе закона за собствеността и ползването на земята и навярно ръководството ще го включи в близко време в дневния ред на Великото Народно събрание за обсъждане и приемане. Комисията обаче е заинтересована и от редица други закони, какъвто е например законът за продажба и преобразуване на държавни и общински предприятия, законът за кооперациите, законът за застрахователното дело, за борсите и др.

В заключение още веднъж искам да изразя своето и на комисията положително отношение към Програмата на правителството в областта на селското стопанство.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Александър Джеров - председател на Законодателната комисия.

АЛЕКСАНДЪР ДЖЕРОВ: Господин председател, госпожи и господа народни представители! Съвсем формално по точка 3, която е поставена за разглеждане днес би трябвало тук да изнеса становище на Законодателната комисия, което касае Програмата в областта на законодателната дейност на правителството.

Изразявам съвсем лично становище. Въпросът не е бил поставян на разглеждане в Законодателната комисия и ще ви обясня защо.

На първо място тогава, когато се провежда една законодателна линия - линия за нови закони или за промени в законодателството, е редно да можем да дискутираме със съответния министър. Досега за съжаление господин Луков не е представил министър на правосъдието. Струва ми се, че все пак този ресор не е толкова незначителен, за да може толкова време да стои без министър на правосъдието. След като трябва да имаме предвид, че законодателството на правителството се насочва и от Министерството на правосъдието. При това положение, след като няма министър, с когото Законодателната комисия да може да влезе в досег, в разговор, за да изясним линията на правителството, моето лично становище е, че Законодателната комисия няма да разгледа Програмата на правителството.

Същевременно съвсем бегло утре, когато започне разглеждането на Програмата, аз лично ще изкажа моето мнение. Сега само бих искал да акцентирам на въпроса, че ние, юристите, сме формалисти. За съжаление това е така, но може би е и за плюс. Ние сме подчинени на правните разпоредби. Съществува Закон за нормативните актове, който би трябвало да бъде взет предвид, когато едно правителство изготвя своята законодателна програма. Но след като този закон въобще е negliжиран, не считам, че имаме налице валидна законодателна програма, която би могла да бъде разгледана от Великото Народно събрание.

Ползвам случая тука, понеже се постави въпросът за разширяване на дневния ред от народния представител г-н Даскалов, да взема отношение по Закона за деполитизацията, както го назоваваме или всъщност това е законопроектът за изменение на чл.14 от Закона за партиите.

Законодателната комисия отдели съответно и днес, и вчера, и завчера внимание на този законопроект. Докато първоначално стигнахме до едно виждане, до един текст, днеска се получи едно разминаване. Бяха представени още два проекта и всъщност днеска стигнахме до разглеждането на три проекта, а също така и до едно предложение за изменение на Наказателния кодекс. Това безспорно доведе до там да не можем да свършим никаква работа, поради това ръководството на Законодателната комисия състави една работна група с представители от всички сили в парламента и доколкото разбрах преди малко в почивката, за удоволствие, за радост на Законодателната комисия, която ще има твърде много работа в тази област, тази контактна или работна група, независимо как ще я назова, е стигнала до един текст, който ако бъде действително приет, ще бъде поставен на разглеждане утре и евентуално, ако можем да бъдем включени в дневния ред на Великото Народно събрание, ще можем да ви представим за второ четене (защото знаете, че първото четене мина) законопроекта за изменение на чл. 14 от Закона за партиите.

Също така дължа да ви уведомя и за един втори законопроект, който евентуално Законодателната комисия ще трябва да състави, и разбира се с помощта на Комисията за местните органи. Касае се до това, че струва ми се преди един месец гласувахме Закон за изменение на Закона за народните съвети. Съгласно този закон избори трябваха да бъдат произведени до 7 декември, но както още тогава поясних пред вас, за да бъдат произведени такива избори, е необходимо да бъдат изготвени три нови закона. А това не е толкова лесно. И поради това, че се забавихме с въвеждането на съответните законопроекти, ще предложим или утре, или в следващото заседание законопроект, който да удължи този срок или да го отмени.

Същевременно ще трябва да поставим и вашето внимание в насока на това какви функции, какви правомощия ще трябва да имат дотогава временните изпълнителни комитети. Но за това ще стане дума допълнително.

Благодаря ви.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Кой ще говори от името на Комисията по здравеопазването и спорта? - Няма.

По науката и образованието?

ЯШАР ШАБАНОВ: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги народни представители! Изразявам мнението на Подкомисията по средното образование, защото в Програмата е отделено, макар и малко място на проблемите на средното образование за демократизация на обществото и ускоряване на прехода към пазарна икономика и Подкомисията по средното образование, като обсъди и анализира тази малка част, наред с тревога, проявява и

загриженост за състоянието на българското образование. Тъй като ние разполагаме и с разширения вариант на тази програма, която ни беше представена от министър Матей Матеев, ние я анализирахме и направихме едно кратко изложение, което се свежда до следното: две са частите или два са етапите на тази програма за развитието на народната просвета:

Първо, краткосрочната - включва и реализира задачите, които трябва да бъдат цел до края на следващата година.

Втората, стратегическата е свързана с по-далечни задачи, които са свързани с решителни промени в областта на образованието и реализацията ѝ е свързана или е в непосредствена връзка с решаването на икономическите проблеми.

Неотложността на мерките, които задължително трябва да се вземат до края на тази учебна година и до края на следващата календарна година, е продиктувана от нерадостната картина на българското образование. Всички си спомняте какво беше началото: трудна учебна година, без закон за народната просвета, без нов правилник за масовото училище, на двусмесен, а и на места на трисменен режим на обучение, без достатъчно учебно-технически средства и технически помагала.

Правителството още отсега е необходимо да помогне на училището да реши неотложните проблеми, които в условията на тази икономическа криза придобиват първостепенно значение. Сред тях в икономическата област на народната просвета бихме препоръчали:

Първо, приоритетно финансово осигуряване на образованието за 1991 година - не по-малко от десет на сто от националния доход, като държим да има пълна гласност на разпределението и използването на тези средства.

На второ място, да се премахнат всички нормативни пречки за възлагане и заплащане на услуги на частни лица и фирми.

Трето, монополизмът на нискоефективното предприятие "Ученически столове и общежития" да се преодолее и да се даде възможност за предоставяне под аренда или се приватизират тези дейности.

На четвърто място, да се даде възможност на учениците при желание от тяхна страна да разполагат и със свои платени учебници.

Всички знаем, че учителският труд не е оценен по достойнство и затова поставяме въпроса за увеличаване на учителските заплати, защото искам да отворя една скоба и да ви кажа, че от 17 отрасли образованието заема дванадесето място, а учителските заплати са само с 0,7 на сто над средните за специалистите. Ще бъде нескромно, но поне с 10 на сто средната учителска запла-

та трябва да бъде над тази за специалистите в нашата страна. Ние ясно си даваме сметка за състоянието на икономиката.

На шесто място - възстановяване на отнетото право на учителите от 1967 година при желание за пенсиониране на 50 години при 20 години стаж за жените и 55 години и 25 години стаж за мъжете, като се мотивираме с това, че професионалните заболявания и спецификата на работа на учителската професия оказват своето влияние на тези години, които посочих.

В областта на учебното съдържание - предоставената възможност напоследък за избиране на предпочитани дисциплини, а също и на кръжочни часове е нещо похвално. Полезно е утвърждаването на конкурсното начало при съставянето и издаването на учебниците. Но още по-добре ще бъде, ако съществуваше непосредствена връзка между отделните колективи, съставители на тези учебници, защото се губи междупредметната връзка, а също това ще спомогне за преодоляване на информационната претовареност на учебниците, за да се развият преди всичко техните самостоятелно познавателни възможности.

Въвеждането на конкурсното начало при подбора и назначаването на управленските кадри в системата на народната просвета, в системата на образованието, както и проучване на възможностите за приватизиране на училищните и извънучилищните заведения и учреждения, е повече от наложително и отговарящо на потребностите на нашето общество. Като се добави и възможността за конкурса, за изработване на система за оценка на учениковия и учителския труд, картината става по-пълна.

Разбира се, че стратегическата програма се нуждае от по-продължителна подготовка и мобилизацията на усилията на цялото общество. Тук привличат идеите за единна национална концепция за обновление на образованието.

Перспективата за разработването на национални проекти за хуманизация и демократизация на образованието тук се открояват идеите, които са включени в тази програма като уважение на културната самобитност на етническите общности, приватизацията, привличането на учители и ученици в управлението на образователния процес.

На трето място, здравословният начин на живот, грамотност, професионалната подготовка, социалната закрила на децата и националният проект - учител, ще решат комплексно проблемите на образованието. Нашата подкомисия като подчертава този комплексен характер на програмата в края ми се иска да вярваме, че това наистина ще е така и че осъществяването на всички тези проекти ще бъде израз на дълбока грижа и внимание към бъдещето на България.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли готови други комисии. Красен Станчев има думата.

КРАСЕН СТАНЧЕВ: Уважаеми господин председателю, дами и господа! В нашия дневен ред за днес е записано - информация за изпълнение решение-то за обсъждане на Програмата. Аз няма да давам такава информация, а ще прочета становището на Комисията по опазване на околната среда по раздел пети от Програмата на правителството, озаглавен "Екология".

Становището е издържано в препоръчителен дух. Така че ще бъде доста кратко.

Комисията смята, че в областта на опазването на околната среда правителството трябва да провежда политика, която се ръководи единствено от принципа на примата на здравето на хората и опазването на околната среда пред стопанските програми и задачи.

Разделът "Екология" трябва да бъде обвързан пряко със стопанската политика на страната, с приватизацията и пазарната икономика. Следва да се уточнят икономическите лостове за осъществяването на политиката в областта на опазването на околната среда. При решаването на тежките екологични проблеми на страната следва да се отстраняват причините, а не да се борим със следствието. Необходима е яснота в поведението на правителството при приватизирането на селското стопанство в екологично замърсените райони. Производството на екологично чиста селскостопанска продукция следва да се осигурява чрез прилагане на екологосъобразни технологии. Тук има известен резерв за търсене на стопански ефекти. Например програмите по биологична растителна защита, досега са на дотации. Но при изменение на условията на реализиране на продукцията от селското стопанство и при възможност за индивидуален контрол от страна на гражданите върху качеството на храните много е вероятно цените на чистите продукти да бъдат по-високи. В същото време обаче в момента цялата тази програма за растителна защита всъщност търпи известни може би съдбовни ограничения.

Следва също така да се посочи срокът на въвеждане на т. нар. "екологичен данък". В същото време е нужно да се предвиди разработване на система от глоби за замърсяване на околната среда, които като цяло да бъдат по-строги от сега действащите. Програмата в раздел "Екология" е разделена на четири точки.

По първа точка - законът за опазване на околната среда. Комисията смята, че трябва да се разработи нов закон не за опазване на природната среда, а за опазване на околната среда. В закона би следвало да залегнат следните принципи, които не са дадени в програмата.

Обвързване с международните договорености и споразумения, по които България е страна.

На второ място, задължителна и достъпна за населението информация за състоянието на околната среда.

И на трето място, въвеждане на правораздавателен ред за решаване на т.нар. "екологични спорове" с облекчени условия на участие на гражданите в съдебната процедура.

Комисията по принцип приема предложения от Министерството на околната среда срок за преработване и внасяне на закона във Великото Народно събрание до 20 декември 1990 г. Но категоричното становище на комисията е, че законът трябва да влезе в действие заедно с пакета от закони, които регулират въвеждането на стопанските промени и функционирането на пазарната икономика. Законът трябва да се допълва със специални закони за опазване на компонентите на околната среда и за запазването на природните богатства на страната.

По точка втора, визираща програма за неотложни мерки в областта на повишаването на качеството на околната среда. Комисията смята, че Решение 137 от 16 юни на Министерския съвет е непълно. Към предстоящите за изпълнение задачи следва да се включат и други райони с крупни промишлени комплекси - замърсители като: енергиен комплекс "Марица-Изток", "Кремиковци", "Димитровград", за който също има отделно решение, досега, Черно море, р. Дунав, Бургаския залив, поречието на р. Марица, Държавна фирма "Фармация" и други.

В програмата не се разглежда и съдбата на замразените гигантски проекти от рода на Хидрокомплекс - "Рила" и водноенергиен комплекс "Места", а също така и съдбата на АЕЦ "Белене" и други.

Но дори и програмата за неотложни мерки за подобряване състоянието на околната среда да имаше по-пълнен характер обсъждането ѝ в момента е безпредметно, тъй като това не става заедно с проектобюджета.

Комисията смята, че за изпълнението на тази програма следва да се заделят не по-малко от 3 процента от държавния бюджет. Иначе е възможно да не бъдат преодолените онези последици, които до момента е понесла околната среда. Искам да отворя една скоба и да кажа, че този дял 3 процента не е измислен. До 3 процента, това е средното за страни като нашата и в същото време това е онази буферна зона, която ще позволи въвеждането на новите стопански механизми да не стане за сметка на състоянието на околната среда и след това отново да се плаща за почистване.

По точка 3, която визираща данъчната система, смятаме, че чрез данъчната система трябва да се насърчава екологосъобразното ползване не само на природните, но и на вторичните суровини и отпадъчните продукти. Необходимо е да се осигури приоритетно използване на тези продукти в производствените процеси.

Необходимо е също така да се усъвършенствуват нормите, нормативите и санкциите за замърсяване на въздуха, водите и почвите. Да се разработят също така здравни програми за районите с тежко екологично състояние. Защото при въвеждането на едно ново законодателство, включително и на здравеопазването, всичко това след време ще струва пари.

По точка 4, която засяга международните договорености, комисията смята, че Министерството на околната среда трябва да разработи програма за исканата помощ от Световната банка и Европейската общност в областта на опазването на околната среда. Разпределението на тази помощ трябва да става на светло, т.е. под контрола на Народното събрание и обществеността.

В раздел "Екология" липсват конкретни превантивни мероприятия. Той не е обвързан с останалите раздели от програмата, например с раздел 3 - "Национална икономика", с раздел 4 - "Заетост, социална защита и здравеопазване" и раздел 6 - "Образование, наука и култура".

С направените препоръки комисията приема този раздел на Програмата на правителството. Тя ще оказва съдействие и ще контролира разработването на закона за опазване на околната среда и изпълнението на програмата за неотложни мерки за подобряване на екологичната обстановка в страната.

Благодаря ви за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има ли друга комисия? Елка Константинова има думата.

ЕЛКА КОНСТАНТИНОВА: Уважаеми господин председателю, уважаеми колеги! Аз ще си запазя правото да се изкажа утре от свое име за програмата в тази област, която е свързана с културата, науката и с образованието. Сега ще кажа само няколко думи от името на Комисията по наука и образование, че за тази толкова важна сфера в нашия живот е отделено много малко място, съвсем незначително в програмата. А проблемите са много и много тежки и трудно разрешими. Мисля, от името на комисията, че за полувисшите учебни заведения трябваше непременно да се каже, че те вече ще бъдат постепенно премахнати. Ще има само висши учебни заведения, като всички от полувисшите ще имат право с приравнителни изпити да вземат висше образование. В демократична България конкуренцията ще бъде решаваща сила и всеки ще успява в обществото според способностите си, но и според дипломата. Един спе-

циалист с полувисше образование няма да бъде конкурентноспособен и това би било несправедливо. Трябва да му се даде веднага възможност да стане висшист. Така че полувисши учебни заведения ние няма да допуснем да има в България, като им дадем право да се прехвърлят във висшите.

Има още много сериозни пропуски в Програмата на правителството. Не е изтъкната същността на тази реформа, която трябва да постигнем. С всички закони, които изготвяме - закона за висшето образование, за средното и за науката, нашата цел е да разкрепостим целия духовен живот на България, да дадем възможност за създаване не само на държавни и частни училища, но и на български и чуждестранни. Да може тук да се създаде например американски университет, да има училища към църквите, да има всички видове училища, да възкресим традицията. Това например липсва в Програмата на правителството, което значи, че и занаятчийските училища, които някога са съществували, и всички видове техникуми и професионални училища, изобщо, че ще има избор всеки млад човек в България да се насочи там, където са неговите способности. Ще създадем една система на тестиране, която ще ни помогне да определим способностите и наклонностите на ученика.

Изобщо не е задоволителна никак тази част, тя е извънредно малка и всички всъщност болни и тежки проблеми, с които нашата комисия се надява, че ще може да се справи с помощта на министерството и на всички, които са заинтересовани българските деца и българските студенти да имат съвсем различни вече условия - не само материални, но да имат духовна свобода, да бъдат абсолютно разкрепостени и с развързани ръце да избират своя път в живота.

И за единното училище нищо не е казано. Не е казано, че то направи страшни бели, доведе до една липса на възможност за индивидуализация, докара училището до положение на казарма. Но аз наистина предпочитам от свое име утре да се изкажа, защото комисията не ми е дала тези права да говоря днес от нейно име.

Благодаря за вниманието.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Има думата Кольо Георгиев - председател на Комисията по културата и духовните ценности.

КОЛЬО ГЕОРГИЕВ: Аз излизам само да кажа, че нашата комисия не е приключила обсъждането на Програмата. Окончателно това ще стане утре на заседанието преди обяд. Използвам случая да направя и съобщението за това заседание.

Така че, ако правителството се интересува от нашето мнение, то ще го получи след утрешното заседание.

Благодаря.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Господа народни представители! Мисля, че след като се изслушаха становищата на парламентарните комисии, утре ще продължим разглеждането на Програмата, за да дадем възможност още веднъж на парламентарните групи да изградят своето отношение и на основата на казаното досега.

Преди да вдигна заседанието давам думата на господин Гиньо Ганев за някои съобщения и за дневния ред.

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Господа! За утре се очертава дневен ред, който да включи:

Закона за изменение и допълнение на Закона за народните съвети с това, което господин Джеров преди малко каза.

Законопроект за изменение и допълнение на Закона за политическите партии, по-точно чл.14.

Ако двете парламентарни комисии - по външната политика и националната сигурност - дадат в писмен вид и своевременно предложение, може Великото Народно събрание да разгледа и този проблем, свързан с изложението на Президента д-р Желю Желев.

Програмата на правителството ще се обсъжда по-нататък след уточняване на становищата на парламентарните групи, както преди малко съобщи господин Николай Тодоров.

Това ще бъдат точките, които утре ще гласуваме преди заседанието.

Второ. Има едно решение на Великото Народно събрание да се изслуша, както днес това стана с Мандатната комисия, и становище на председателя на Комисията по досиетата господин Тамбуев, за да каже той как е организирана тяхната работа.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: По дневния ред има думата Стоян Ганев.

СТОЯН ГАНЕВ: Уважаеми господин председател, уважаеми народни представители! Тъй като въпросът за проектопрограмата, която правителството е предложила, е много важен, въпросът е с национално значение, и разискванията по този въпрос имат същия характер. Ние предлагаме, имам предвид парламентарният Съюз на демократичните сили, тези разисквания, тъй като се очакват с огромен интерес, да бъдат предавани и по телевизията. *(Частични ръкопляскания в опозицията)*

ЗАМЕСТНИК-ПРЕДСЕДАТЕЛ ГИНЬО ГАНЕВ: Преминаваме към съобщенията. Първо, Законодателната комисия заедно с Комисията по административно-териториалното устройство ще заседава утре в 10 часа в тази сграда.

Комисията по икономическата политика ще заседава утре в 9 часа тук, в тази сграда.

Ръководствата на комисиите по националната сигурност и по външната политика, заедно с упълномощените представители на политическите сили и с представител на Президентството, ще заседават утре в 10 часа в тази сграда.

Утре в 9 часа в тази сграда ще се проведе заседание на Комисията по културата и духовни ценности.

Утре в 9 часа ще заседава и Мандатната комисия в тази сграда.

Парламентарната група на Българската социалистическа партия в 11 часа ще се събере в зала 130.

ПРЕДСЕДАТЕЛ НИКОЛАЙ ТОДОРОВ: Закривам заседанието. До утре в 15 часа.

(Закрито в 19,05 часа)

**ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
ВЕЛИКОТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ:**

Николай Тодоров